

Milton Friedman - Nhà kinh tế học đoạt giải Nobel kinh tế năm 1976; chủ vận kinh tế cho Tổng thống Mỹ Ronald Reagan

Phải đến cuối cuộc khủng hoảng này có hai phái "nông nghiệp" và "nông nghiệp" mới hiện ra hai khác nhau nhau để ra sao và phái "Keynes mới" đã có quan trọng đến thế nào.

Thập niên 70, nhà kinh tế học "nông nghiệp" hàng đầu trong đoạt giải Nobel Robert Lucas lập luận rằng nguyên nhân của suy thoái là sự hiện lo ngại nhất thiết: doanh nghiệp và người lao động không phân biệt nếu sự thay đổi mức giá chung vì lạm phát hoạt động phát và sự thay đổi thị chính ngành mình. Lucas cảnh báo rằng bất kỳ nỗ lực nào chống lại chu kỳ kinh doanh sẽ phản tác dụng: các chính sách kinh tế chỉ làm tình hình thêm trầm trọng.

Tuy vậy cho đến những năm 80, các nhà kinh tế "nông nghiệp" còn phải dành chuyên suy thoái là điều xấu. Thay vào đó, những nhà lãnh đạo mới của phong trào này, đặc biệt là Edward Prescott khi đó đang công tác tại ĐH Minnesota lập luận rằng biến động của giá và thay đổi sự cố gắng không hề có liên quan tới chu kỳ kinh doanh.

Thay vào đó, chu kỳ kinh doanh phản ánh sự biến động của trên tiến bộ công nghệ, nó được khuếch đại bởi phản ứng hợp lý tới người lao động, họ tình nguyện làm việc nhiều hơn khi đi thu nhập và ít hơn khi đi thu nhập không thu nhập. Thuyết nghiệp là quyết định có chi phí để chi trả cho người lao động mà dành thời gian nghỉ ngơi.

Nói thẳng ra nếu vậy thì lý thuyết này nghe thật ngớ ngẩn, Đòi suy thoái hóa ra lại là một kỳ nghệ dài ngày à? Thúc thà mà nói người viết bài này thật sự ngô nghê. Những gì được đề cập trong "lý thuyết chu kỳ kinh doanh thực" của Prescott lại được diễn giải thành những mô hình toán học khéo léo đến tài tình, được sắp xếp thành những chuỗi dữ liệu thống kê tinh tế và rút ra các lý thuyết này lại tiến tới chi phí và việc gì ngành dĩ môn kinh tế vĩ mô thì nhiều có sự đổi mới.

Năm 2004, nhà minh chứng cho sự cố gắng của lý thuyết đó, Prescott nhận chung giải Nobel với Finn Kydland tại ĐH Carnegie Mellon.

Trong khi đó, các nhà kinh tế học “neo cổ điển” do đó. Dù các nhà kinh tế như N. Gregory Mankiw tại Harvard, Olivier Blanchard tại MIT và David Romer tại ĐH California, Berkeley nhận thấy các vấn đề kinh tế khó mà dung hòa được cách nhìn nhận suy thoái từ phía của Keynes với quan điểm của lý thuyết tân cổ điển, họ đã tìm thấy bằng chứng cho thấy khó mà chấp nhận được cách nhìn nhận suy thoái từ phía của.

Vì thế họ sẵn sàng từ bỏ giả thuyết thị trường hoàn hảo hoặc sự hợp lý hoàn hảo, hoặc là cả hai, để thêm những khuyến khích thị trường và thị trường vào để nhìn nhận suy thoái trên quan điểm của Keynes. Theo cách nhìn “neo cổ điển”, vốn nên thực thi các chính sách chống suy thoái.

Những các nhà kinh tế từ coi mình thuộc phái “Keynes mới” này không công nhận sự hợp đồng của những cá nhân hiểu quả và thị trường hoàn hảo. Họ càng giả định càng gần lý thuyết tân cổ điển chính thị trường càng tốt. Điều đó có nghĩa là không có chỗ trong các mô hình thông dụng cho những thị trường bong bóng hay thị trường ngân hàng sụp đổ. Cuộc khủng hoảng kinh tế tài chính vĩ mô như ở Châu Á trong hai năm 1997-1998 và cuộc suy thoái tại Argentina năm 2002, những sự kiện diễn ra trong thị trường giả định không được phản ánh trong dòng thị trường chấp nhận của phái Keynes mới.

Kể cả những vị, người ta vốn có thể nghĩ rằng sự khác biệt quan điểm giữa hai trường phái kinh tế “neo cổ điển” và “neo cổ điển” sẽ luôn đặt họ ở thế đối đầu với các chính sách kinh tế.

Tuy vậy đáng ngạc nhiên là từ năm 1985 cho đến năm 2007, tranh luận giữa hai phái “neo cổ điển” và “neo cổ điển” chủ yếu về lý thuyết chứ không phải thực tiễn. Lý do là những người “Keynes mới”, không giống như những người theo Keynes nguyên bản, không nghĩ rằng cần phải sửa đổi chính sách tài khóa (thay đổi trong thu nhập khóa và chi tiêu chính phủ) để chống suy thoái.

Hồi tin rằng chính sách tiền tệ do những nhà kiểm soát tại FED chủ trì là để đối đầu với nền kinh tế. Tại đó sinh nhật 90 tuổi của Milton Friedman, Ben Bernanke, người dù ít dù nhiều cũng từng là một GS theo phái “Keynes mới” tại ĐH Princeton và khi này là một thành viên trong Hội đồng thị trường của FED, phát biểu về cuộc khủng hoảng suy thoái: “Ông đã đúng. Chúng tôi đã gây ra nó. Chúng tôi xin lỗi. Những người có ông, nó đã không xảy ra thêm một lần nữa.” Thông điệp rõ ràng là tất cả những gì cần để tránh suy thoái là một Cục dự trữ liên bang khéo léo hơn.

Và khi chính sách kinh tế vĩ mô được giao vào tay nhà trưởng Greenspan và không còn các chương trình kích thích kinh tế kiểu Keynes, các nhà kinh tế “nặng nề” chúng còn gì để phân nản. (Hầu không tin chính sách tiền tệ có tác động gì tốt đẹp, nhưng họ tin rằng nó cũng chúng có gì hại.)

Phải đến cuộc khủng hoảng này cả hai phái mới nhìn ra họ khác nhau nhiều đến ra sao và phái “Keynes mới” đã lên quan trọng đến thế nào.

V. AI MÀ BỊ T ĐỔ C ...

Trong các cuộc tranh luận của giới kinh tế học gần đây, câu motto được đưa ra chúng như thế này là “không ai có thể tiên đoán được ...” Đó là những gì người ta nói về một thảm họa hoàn toàn có thể dự đoán, đáng lẽ ra đã được tiên đoán và thực sự đã đổ đổ một số ít nhà kinh tế - những người bị chế trích vì họ lên lên báo cáo của mình - nhìn thấy trước.

Có thể lấy ví dụ về sự leo thang rủi ro xuống của giá nhà đất. Một vài nhà kinh tế, trong đó nổi bật là Robert Shiller, đã nhận thấy tình trạng bong bóng của thị trường này và lên tiếng báo động về những hậu quả nghiêm trọng nếu xảy ra đổ vỡ. Tuy nhiên, những nhà hoạch định chính sách không tiếp thu được sự thật đó. Năm 2004, Alan Greenspan đã gọi bộ những lời bình luận về bong bóng nhà đất, ông tuyên bố: “Không thể có tình trạng giá cả bóp méo nghiêm trọng trên phạm vi toàn quốc”. Đến năm 2005, Ben Bernanke phát biểu: “Giá nhà tăng chóng mặt do nền tảng kinh tế vững chắc”.

Tại sao họ không thấy được bong bóng này? Khách quan mà nói, lỗi suýt đổ đổ giới chuyên môn cách biệt bình thường chính là một trong những nguyên nhân làm cho giá nhà tăng. Có lẽ ngài Greenspan và ngài Bernanke muốn hiểu được thành công của Fed trong việc cứu nền kinh tế thoát khỏi suy thoái năm 2001, nhưng nó cũng đáng nghĩa với việc thả lỏng những thành công đó phần lớn là nhờ họ đã tạo ra một quả bong bóng khủng khiếp mà với họ của nó có thể đẹp tốt niềm hân hoan mừng thế này.

Tuy vậy, công chúng vẫn tin tưởng rằng chúng có bong bóng nào cả. Thật đáng ngạc nhiên là nếu đến với những lời cam đoan của Greenspan sự thật chúng họ đưa ra trên mặt bìa

chúng ta có thể nào mà chỉ xuất phát từ một giá trị nội tại - không thể có bong bóng nhà đất. Nhưng nhà lý thuyết tài chính còn tin tưởng vào quan điểm này.

Trong một cuộc phỏng vấn vào năm 2007, Eugene Fama, cha đẻ của lý thuyết thị trường hiệu quả, đã tuyên bố: “Đôi khi tôi, từ ‘bong bóng’ chúng ta có ý nghĩa gì cả”, và ông giải thích lý do tại sao chúng ta có thể tin tưởng vào thị trường nhà đất: “Thị trường nhà đất tuy thanh khoản thấp, nhưng bù lại mức độ biến động và rủi ro thấp hơn khi quy mô mua nhà. Đó thị trường là khoản đầu tư dài hạn mà không thể tránh khỏi, vì thế họ sẽ xem xét kỹ càng và so sánh giá cả. Chạy trốn mức giá cũng rất khó khăn.”

Đúng như vậy, những người mua nhà thường so sánh rủi ro của nhà giá ngôi nhà mà họ có thể sẽ sở hữu với những căn nhà khác. Nhưng điều này không có nghĩa rằng giá cả chung trên toàn bộ thị trường nhà đất là hợp lý. Chúng ta lại bắt gặp kinh tế học kinh điển “nước sôi cà chua”: bởi vì một chai nước sôi cà chua 2 quart (đơn vị đo chất lỏng của Anh – ND) đắt gấp đôi chai 1 quart nên các nhà nghiên cứu lý thuyết tài chính cho rằng giá cả nước sôi cà chua là hợp lý.

Tóm lại, niềm tin vào tính hiệu quả của các thị trường tài chính đã che mắt rất nhiều người không nhận ra là gần như tất cả các nhà kinh tế học, khi nhìn họ không nhận ra tình trạng báo động về một trong những bong bóng tài chính lớn nhất trong lịch sử. Và lý thuyết thị trường hiệu quả phải chịu trách nhiệm vì đã thổi phồng bong bóng đó lên.

Giờ thì với bong bóng đã xảy ra, tính rành rọt của các nhà tài sản được cho là an toàn đã bị lộ rõ nét và thị trường tài chính đã thể hiện rõ sự mong manh của nó. 13 nghìn tỷ USD đã bị mất đi khi thị trường tài sản của các hộ gia đình Mỹ sau cuộc khủng hoảng hàng loạt. Thêm vào đó là hơn sáu triệu việc làm bị cắt giảm, thị trường bất động sản đã mất đi một phần lớn kể từ năm 1940. Vậy kinh tế học hiện đại đã đưa ra giải pháp nào cho tình trạng hiện tại?

Và liệu chúng ta có nên tin tưởng vào giải pháp đó hay không?

VI. NHỮNG TRANH CÃI XUNG QUANH GÓI KÍCH THÍCH

Sự yên bình giữa họ đã phồng bóng lên kinh tế học vĩ mô suốt từ năm 1985 cho tới năm 2007.

Thị trường không hề có một sự hội tụ nào giữa hai trường phái “nợ công miễn phí” và “nợ công ngắn hạn” trong suốt quãng thời gian này. Thị trường đó là những năm tháng của “Thị trường đen nhện” – giai đoạn nền kinh tế tăng trưởng với lạm phát không đáng kể và chỉ có một vài đợt suy thoái nhỏ. Những nhà kinh tế theo trường phái “nợ công miễn phí” tin rằng Fed đã kiểm soát mọi thứ rất tốt. Trong khi trường phái “nợ công ngắn hạn” không cho rằng hành động của Fed thực sự đem lại lợi ích, những học giả này vẫn im lặng trước sự giận dữ đó.

Thị trường của các khoản nợ công xảy ra đã kích thích thị trường tiền tệ. Những chính sách kiểm soát nợ công của hai trường phái này dường như không còn đáp ứng được hoàn cảnh như trước – và sự cần thiết phải có chính sách mạnh tay hơn đã lôi cuốn người cho vay tranh cãi muôn thuở, làm nên sự căng thẳng hơn bao giờ hết.

Vì sao những chính sách cũ trở nên không phù hợp nữa? Câu trả lời gói gọn trong một từ: “sợ 0”.

Trong một cuộc suy thoái thông thường, Fed sẽ phân bổ ngân sách mua vào Trái phiếu kho bạc – những khoản nợ công của chính phủ – từ các ngân hàng. Điều này làm cho lãi suất trái phiếu giảm, các nhà đầu tư mua tìm kiếm lợi nhuận cao hơn sẽ chuyển sang các tài sản khác và kéo lãi suất cho vay những tài sản đó giảm theo; và thông thường thì lãi suất được xác định theo cách này sẽ kích thích nền kinh tế đi lên nhanh chóng.

Trong quá khứ, Fed cũng đã đi phỏ với cuộc suy thoái năm 1990 bằng cách hạ lãi suất ngắn hạn từ 9% xuống còn 3%; và với cuộc suy thoái năm 2000, lãi suất được hạ từ 6,5% xuống 1%. Trong nỗ lực đầu tiên với đợt suy thoái hiện nay, Fed tiếp tục đi xuống chỉ với lãi suất từ 5,25% xuống 0%.

Thị trường 0% vẫn là chưa đủ để vực dậy nền kinh tế, và Fed cũng không thể đẩy lãi suất xuống thấp hơn được nữa. Tuy nhiên, lãi suất gần bằng 0%, nhiều nhà đầu tư đã chuyển giao và pháp tích từ tiền mặt thay vì cho vay ra. Do đó, vào cuối năm 2008, khi lãi suất của ngân hàng đã giảm mà các nhà kinh tế học vĩ mô gọi là “giảm lãi suất không” thì chính sách tiền tệ đã mất hoàn toàn tác dụng, mặc dù cho suy thoái vẫn tiếp tục lún sâu hơn.

Vậy chúng ta phải làm gì trước tình hình này? Đây là lần thứ hai trong Mốc vàng phải sự cần thiết “giảm lãi suất không”, lần đầu tiên chính là trong cuộc Đại suy thoái. Những chính sách này vì nhìn

thực tế các giới hạn lãi suất, Keynes đã chứng minh rằng dùng biện pháp tăng chi tiêu chính phủ: khi chính sách tiền tệ không phát huy được hiệu quả và không thể khuyến khích khu vực tư nhân tăng chi tiêu, thì chính phủ phải thay thế với trí đó để chứng minh cho nền kinh tế. Kích thích tài khóa là câu trả lời của Keynes cho những luận suy thoái trầm trọng như cuộc khủng hoảng những năm nay.

Tư tưởng của Keynes chính là nền tảng cho những chính sách kinh tế vĩ mô và thị trường chính quy của Obama đã được chứng minh là “nền kinh tế” của ông học mớ nh mớ. Trong 25 năm qua, ông đã không phải đi cho những người học đi vào thị trường kinh tế của Fed, những sự học sinh của học thuyết Keynes đã khiếm khuyết thị trường hoàn toàn thay đổi.

Trả lời những năm 1980, Lucas, giáo sư tại học Chicago, đã viết rằng kinh tế học của Keynes bỏ qua những điều kiện “trong các học thị trường nghiên cứu, mà những người không còn coi trọng lý thuyết của Keynes nữa; những tính giới hạn huyết sáo và các điều kiện vùi nhau” - viết thêm những cái nhìn đúng đắn của Keynes để ông nghĩa với bộ giới hạn và chế độ.

G.S Cochrane tại ĐH Chicago nói giới hạn với ý tưởng tăng cường chi tiêu công có thể giảm bớt suy thoái. Ông ta đã nói: “Nó không còn nằm trong bài giới hạn của bất cứ giới hạn viên nào từ những năm 1960. Những tư tưởng của Keynes chỉ là chuyện hão huyền mà sai lầm của chúng đã được chứng minh.

Khi bị stress, ta có thể giới hạn bằng cách học tập những luận những câu chuyện của tích được nghe từ thị trường, những điều đó không làm cho chúng bớt hoang đường hơn.” (Đây chính là bằng chứng thực nghiệm mà bất cứ điều gì sâu sắc giữa hai trường phái “nền kinh tế” và “nền kinh tế”, đến nỗi Cochrane tin rằng “không mất ai” còn dạy kinh tế học theo Keynes nữa, những thực tế thì nó vẫn đang được giới hạn dạy những trường như Princeton, MIT hay Havard.

Giờ đây, những nhà kinh tế học trường phái “nền kinh tế” – những người đã từng hài lòng với niềm tin rằng sự rớt xuống trong kinh tế vĩ mô đang thu hút mọi người – đang thực sự bị sốc khi nhìn ra trường phái “nền kinh tế” lâu nay thậm chí còn chứng minh luận nghe.

Các nhà kinh tế “nền kinh tế” đã lên tiếng chỉ trích kịch liệt gói kích thích của chính phủ không có vẻ là những người đã nghiên cứu kỹ kinh tế học theo Keynes và thực tế chúng vẫn còn thiêu u sót mà học giới hạn những người không biết gì về lý thuyết này và đang làm sự giới hạn những

tiếng sai lầm trước năm 1930 mà công nghệ riêng lẻ mình phát biểu là hoàn toàn mới mẻ và sâu sắc.

Và có vẻ như Keynes không phải người duy nhất mà những suy nghĩ của ông bị lãng quên. Nhà nghiên cứu Brad DeLong tại ĐH California, Berkeley đã viết về về “sự sụp đổ tri thức” của trường phái Chicago riêng: quan điểm của trường phái này hiện thời cũng hoàn toàn phản ánh những tiếng của Milton Friedman. Friedman tin rằng nên sửa đổi các chính sách của Fed hiện là thay đổi chỉ tiêu công định nên định hướng kinh tế, những ông chủ bao giờ cũng không thể thêm việc làm. Thế thì, nếu được lựa chọn “Lý thuyết chung về phân tích thị trường”, tác phẩm tóm tắt những nghiên cứu của ông, bản sẽ cảm thấy ngạc nhiên khi thấy nó “Keynes” đến những nơi nào.

Và tất nhiên Friedman cũng không hề tin tưởng vào quan điểm mà là một thí nghiệm cao phần ảnh hưởng lao động sa sút cũng như ý kiến cho rằng các cuộc suy thoái thực ra có tác động tốt cho nền kinh tế. Những lập luận này đã được chính thức các nhà kinh tế học “nổi tiếng” gần đây đưa ra.

Casey Mulligan, nhà kinh tế trường phái Chicago, lập luận rằng là một thí nghiệm cao là do có nhiều người không muốn làm việc: “Động lực tài chính sẵn có khiến người lao động không thất nghiệp đi tìm việc... sự sụt giảm từ phía người cung lao động (mong muốn đi làm của người dân) là nguyên nhân chính làm cho sự thất nghiệp việc làm ít đi chứ không phải là phía của lao động (sức công nhân mà nhà tuyển dụng cần thuê mướn).” Cũng thế, Mulligan cho rằng người công nhân là chính phần đóng góp tích cực làm bởi họ sẽ nhận được khoản tiền trợ cấp tài sản thì chấp nhận việc làm. Còn Cochrane thì tuyên bố là một thí nghiệm cao thực ra là một điếu tu: “Chúng ta nên có một cuộc suy thoái. Những người thì cần để cho biết đóng đinh ở Nevada cần một thí nghiệm đó khác để làm.”

Cá nhân tôi cho rằng điếu tu này thật sự điên rồ. Tại sao nên để thí nghiệm lan tràn khắp các nước chỉ nhằm mục đích kéo những người thì mất đi khỏi Nevada? Và ai có thể nói một cách nghiêm túc rằng chúng ta đã mất 6,7 triệu việc làm đến gần bởi người Mỹ không muốn đi làm nữa? Những sự mất mát gì thì những nhà kinh tế “nổi tiếng” cũng sẽ đổ vào cái bẫy của chính họ và lâm vào ngõ cụt: nếu bạn bắt đầu với giả định rằng cá nhân hoàn toàn hợp lý và thị trường hoàn toàn hiệu quả, thì bạn phải đi đến kết luận rằng thí nghiệm là tự nguyện và suy thoái là điếu tu đáng mong muốn!

Nếu như cuộc khủng hoảng đã khiến cho những nhà kinh tế “nổi tiếng” trở nên ngờ nghệch, thì

nó cũng làm nhiều nhà kinh tế “nặng cân” quay trở lại với nền tảng của mình. Không giống như trường phái Chicago, lý thuyết của họ đề nghị với khả năng thất nghiệp là không thể nguy hiểm và coi nó như một điều xấu. Tuy nhiên mô hình của trường phái “Keynes mới” đang thắng thế trong giới dõy và nghiên cứu họ cũng giới thiệu rằng con người luôn hành động theo lý trí và thị trường tài chính hoàn toàn hiệu quả.

Đã đưa cuộc suy thoái hiện nay vào mô hình, “những người Keynes mới” buộc phải chấp nhận thêm những yếu tố vốn vớt vát kém thuyết phục với vai trò là tác nhân kéo chi tiêu của khu vực tư nhân tạm thời giảm sút. (Đó chính xác là những gì người viết bài này đã làm trong một vài nghiên cứu gần đây) Và nếu đưa vào những yếu tố đó để phân tích tình hình hiện tại thì làm sao chúng ta có thể tin tưởng được vào những dự đoán của mô hình và tiếp tục lại nền kinh tế?

Tóm lại, với tình trạng vĩ mô không lý gì làm tốt đẹp hiện nay, những nhà nghiên cứu sẽ phải làm gì?

Paul Krugman / The New York Times